

Rodiče, prarodiče, děti

Sociální svět dětí je pestrý, tvoří ho a setkávají se v něm dospělí i děti, každý z nich má v tomto světě své místo a více či méně zastupitelnou úlohu. Platí stále, že rodiče mají své děti „vychovávat“ a prarodiče „rozmazlovat“? Může to být i naopak? Co přináší prarodiče vnoučatům, co vnoučata babičce a dědečkovi? A je jednoduché stát se dědečkem či babičkou? Co se za posledních pár desetiletí změnilo na úloze a roli prarodičů? Ráda bych se společně s vámi nad otázkami zamyslela...

V současné době kolem sebe v rodinných vztazích vnímáme tradiční uspořádání (maminka, tatínek, děti, které mají dvě babičky a dva dědečky, případně prarodiče), které je rozrůzněno jinými možnostmi vztahů danými neúplnými rodinami, nesezdaným soužitím partnerů; z jiného úhlu nahlédnuto též častěji registrovanou střídavou péčí rodičů o děti po rozvodu manželství, doplněných rodin s dětmi z předchozích manželství partnerů atd. Pak je dětský sociální svět komplikovanější, ale prarodiče mohou být tou pevnou kotvou, zázemím jistoty. Na druhou stranu se však mohou stát „babičkou“ či „dědečkem“ dětem, které přišly z jiné rodiny. Lze pak samozřejmě zvládnout prarodičovskou roli i v této jiné podobě, zejména těší-li je být dědou a bábi.

Stát se opravdovým prarodičem není automaticky spojeno s datem narození vnoučete. Vezměme v úvahu, že prarodiče pracují, zastávají náročnou práci a jejich čas je více či méně plný. Ale také víme, jak se lze na vnoučátka těšit. Myslím, že i tato role vyžaduje určité podmínky a nastavení dospělých k jejímu uspokojivému uskutečňování.

Rodičovský styl výchovy otce a matky lze u nás nejčastěji charakterizovat slabým výchovným vedením (málo požadavků, nedůsledná kontrola jejich plnění) a spíše příznivým emočním vztahem rodičů k dětem. Děti však kromě lásky a porozumění potřebují také hranice, o které se mohou opřít, ve kterých se mohou cítit bezpečně. V této situaci mohou právě prarodiče umožnit dětem zažít laskavou důslednost. Mám na mysli třeba to, že společně s dětmi něco naplánují a také se tak stane, požádají vnouče o pomoc a nechají si pomoci (třeba sesbírat jablka na zahradě).

Pro přiměřený vývoj dětí potřebují podněty, které stimulují jejich kognitivní, sociální, motivačně volní a emocionální rozvoj. Podněty přicházejí z různých stran (kultura, média, škola, instituce, rodina samotná, vrstevníci aj.), ale je velmi důležité, aby byly dětem adekvátně zprostředkovány, aby se v nich děti mohly lépe vyznat a opravdu je využít ve svůj prospěch. Nedávno mi mladá maminka řekla: „Úplně se někdy stydím, když Martínek přijde od babičky a vždy umí něco nového...“ Myslím, že se stydět nemusí, protože i takovou roli prarodiče mohou mít. Zatímco rodiče své děti seznamují s běžnou každodenností, se všedními i svátečními dny v jejich plynutí, prarodiče mohou přidat něco více. A jsem přesvědčena, že pro radost a potěšení dětí, ale také pro radost svou. Děti jsou jako houby – nasávají různé podněty – povídání, např. milují vyprávění z dětství svých rodičů, či dokonce z dětství babičky a dědečka, neobyčejně rády mají čtení pohádek a příběhů, společné prohlížení encyklopedií. Vzpomínám si na holčičku Helenku, která při čtení pohádek vyžadovala určitý postup: babička dostala knížku a měla text plést (pokyn zněl: „babi, pleť to“). Helenka babičce říkala, jak je to správně (úžasné cvičení paměti, že). Prarodiče bývají také trpělivější při hraní různých stolních her a skládaček, ale i tolerantnější v tom, že nevdají, když se umaže podlaha nebo svetr. Vnoučata zase mohou své prarodiče poučit o tom, jak se orientovat ve světě počítačů, tabletů, jak lze cokoli „vyguglovat“.

Zkrátka rodiče, prarodiče a děti k sobě pevně patří a na tom čas nic nemění. Trochu se pozměňují jejich aktivity, ale nikoli tolik cenné vzájemné vztahy – řečeno bez patosu, ale s důvěrou v to, že prarodiče mají pevné místo ve výchově dětí.

Ilona Gillernová

doc. PhDr. Ilona Gillernová, CSc.

Katedra psychologie FF UK Praha

Náměstí Jana Palacha 2, 116 38 Praha 1

ilona.gillernova@ff.cuni.cz